

Innhold

Del 1

FØR FERDEN	17
-------------------------	----

Kapittel 1

Friluftslivsveiledning som arbeidsmåte	18
1.1 Historie og bakgrunn.....	18
1.2 Grunntrekk i friluftslivsveiledningen	22
1.3 Situasjonsbestemt og erfaringsbasert læring.....	24
1.4 Friluftslivsveilederens oppgaver.....	25
1.4.1 På forhånd	26
1.4.2 Underveis	27
1.4.3 I situasjonen.....	28
1.4.4 Evaluering og oppsummering i etterkant	28
1.5 Overskudd.....	29
1.5.1 Veilederens overskudd.....	30
1.6 Gruppe etter evne.....	31
1.7 Ferd etter evne.....	32
1.7.1 Område etter evne.....	32
Kilder	35

Kapittel 2

God turskikk på vinterferder	36
2.1 Farer.....	37
2.1.1 Objektive farer	37
2.1.2 Subjektive farer.....	40
2.2 Konsekvenstenkning	41
2.3 Generelle turnormer.....	43
2.4 Turnormer i vinterfjellet.....	45
Kilder	50

Kapittel 3

Snø og snøskred	51
3.1 Snø.....	51
3.2 Snøomvandling.....	52
3.2.1 Nedbrytende snøomvandling	53
3.2.2 Sintring.....	54
3.2.3 Oppbyggende snøomvandling	55
3.3 Snøskred.....	57
3.3.1 Løssnøskred	58
3.3.2 Flaskred.....	59
3.4 Skreddannelse i kald vintersnø.....	59
3.5 Skredbevegelse	64
3.6 Skredfarevurdering	66
3.6.1 Været og tøyningshastigheten	66
3.6.2 Været og dannelsen av glidesjikt	70
3.6.3 Terrenget	73
Kilder	76
Litteratur.....	76

Kapittel 4

Ferdråd og ferdplanlegging	77
4.1 Regional vurdering av skredfaren.....	78
4.1.1 Terrenget	79
4.1.2 1:3 normen (20°-normen).....	80
4.1.3 10°-metoden.....	83
4.1.4 Bruk av skredlinjalen	85
4.1.5 1:3-normen eller 10°-metoden?	86
4.1.6 Vær og snø.....	88
4.1.7 Meteogram, forklaring og bruk	89
4.1.8 Gruppen.....	92
4.2 Islagte vann.....	93
4.3 Ferdplanlegging.....	94
4.3.1 Den praktiske planleggingen.....	96
4.3.2 Revurdering av planer underveis.....	98
4.4 Veilederens plan for læring.....	99
Kilder	101
Litteratur.....	101

Kapittel 5

Bekledning og utstyr 102

5.1 Bekledning..... 102

    5.1.1 Isolerende lag 103

    5.1.2 Ytterbekledning..... 105

    5.1.3 Fottøy 105

5.2 Utstyr 107

    5.2.1 Navigasjonsutstyr 107

    5.2.2 Skiutstyr..... 108

    5.2.3 Sikkerhetsutstyr 109

    5.2.4 Dagstursekk, innhold..... 111

    5.2.5 Overnattingsutstyr 112

5.3 Avprøving av utstyr, hvordan sikre at alt er med? 113

5.4 Pakking av sekk og pulk 114

5.5 Hvordan fordele byrdene i gruppen?..... 115

5.6 Elektronisk utstyr 116

Kilder 118

Kapittel 6

Mat og ernæring 119

*Av Jens Marcussen,
med bidrag fra André Horgen*

6.1 Energiforbruk 120

6.2 Energikilder 122

    6.2.1 Fett..... 123

    6.2.2 Karbohydrat 124

    6.2.3 Protein, det varmer 125

6.3 Væske..... 126

6.4 Vitaminer og mineraler 128

6.5 Hensiktsmessig mat..... 129

    6.5.1 Frokost 129

    6.5.2 Lunsj 130

    6.5.3 Middag..... 131

6.6 Tørking av mat..... 132

6.7 Brennstoff til primus 133

6.8 Planlegging av mat og måltider..... 133

Kilder 135

Del 2

UNDERVEIS 137

Kapittel 7

Skiferd 138

7.1 Feste og glid 138

    7.1.1 Smøring av ski 138

    7.1.2 Skifeller 140

7.2 Skiteknikk 141

    7.2.1 Turgang 142

    7.2.2 Bauting 142

7.3 Svingteknikk 145

    7.3.1 Telemarkssvingen 146

    7.3.2 Kristianiasvingen 148

    7.3.3 Plogsving 150

7.4 Sporvalg 151

7.5 Opplæring i skiteknikk, didaktiske og metodiske overveielser 153

Kilder 156

Kapittel 8

Organisering av gruppen under forflytning 157

8.1 Rullering 157

    8.1.1 Veilederens plassering i gruppen 163

8.2 Tid og distanse 163

8.3 Organisering av pauser 164

8.4 Forflytning under krevende værforhold 165

8.5 Regulering av bekledningen 166

    8.5.1 Fryser du på beina, ta på deg lua 166

    8.5.2 Tjukkgenseren varmer best i sekken 167

    8.5.3 Skorsteinsprinsippet 167

    8.5.4 Personlig initiativ 168

8.6 Tørking av vått tøy 169

    8.6.1 Tørking av klær på kroppen 169

    8.6.2 Tørking av tøy i soveposen 170

Kilder 171

Kapittel 9

Orientering..... 172

9.1 Utstyr 173

9.2 Kartet og lendet 174

    9.2.1 Holdepunkt 176

    9.2.2 Ledelinjer og fanglinjer..... 178

    9.2.3 Ta ut kurs ved hjelp av kartet 180

9.3 Kart og kompass 181

    9.3.1 Misvisning 181

    9.3.2 Peiling og krysspeiling 183

    9.3.3 Hvordan gå på kompassmarsj? 184

    9.3.4 Avstand og tidsbruk 186

    9.3.5 Omgåelse av hindringer 187

    9.3.6 Målsøk 188

9.4 GPS-bruk 189

9.5 Rutevalg..... 191

9.6 Å orientere i en gruppe..... 193

    9.6.1 Benevninger på terrengformasjoner..... 193

    9.6.2 Kartreferanser 195

9.7 Opplæring i orientering, didaktiske og metodiske overveielser 197

Kilder 200

Kapittel 10

Våkne veivalg 201

10.1 Vurdering av skredfaren underveis..... 202

    10.1.1 Lokal vurdering, terreng..... 204

    10.1.2 1:3-normen (20°-normen) 205

    10.1.3 10°-metoden..... 206

    10.1.4 1:3-normen eller 10°-metoden? 207

    10.1.5 Lokal vurdering, vær og snø 208

    10.1.6 Lokal vurdering, gruppen..... 209

10.2 Vurdering av enkeltheng (zonal vurdering) 210

    10.2.1 Vurdering av enkeltheng, terreng..... 210

    10.2.2 Måling av utløpsområde i profil 213

    10.2.3 Vurdering av enkeltheng, vær og snø..... 214

    10.2.4 Snøprofil 215

    10.2.5 Spadeprøven 219

    10.2.7 Rutsjblokk-metoden 221

    10.2.6 Klapptesten..... 222

INNHOOLD

10.2.8	Vurdering av enkeltheng, gruppen.....	222
10.3	Opplæring i «våkne veivalg», didaktiske og metodiske overveielser.....	223
Kilder	.....	230
Litteratur.....	.....	230

Kapittel 11

Ly og leir.....	.....	231
11.1	Vinterskog.....	232
11.1.1	Lavvo.....	232
11.1.2	Gapaskjul.....	235
11.1.3	Under en gran.....	237
11.1.4	Snøklukke/Quinzhee.....	239
11.2	Vinterfjell.....	243
11.2.1	Teltleir i vinterfjellet.....	244
11.2.2	Kantgrop.....	247
11.2.3	Snøhule.....	250
11.2.4	Flatgrop.....	255
11.2.5	Iglo.....	257
11.2.6	«Finsesatellitt».....	262
11.2.7	Nødbivuakk.....	264
11.2.8	Hytte.....	266
11.3	Leirliv, noen generelle råd og vink.....	268
11.3.1	Primusfyring.....	269
11.3.2	Orden og hygiene.....	271
11.3.3	Matstell underveis.....	272
11.3.4	Vann i vinterfjellet.....	273
11.3.5	Hvordan holde seg tørr og varm.....	273
11.3.6	Sporløs ferdsel.....	275
11.4	Verdt å merke seg som veileder.....	276
11.5	Opplæring i ly og leir, didaktiske og metodiske overveielser.....	276
Kilder	.....	279

Kapittel 12

Når ulykken er ute.....	.....	280
12.1	Førstehjelp.....	280
12.1.1	Utmattelse, forebygging og behandling.....	280
12.1.2	Frostskader, forebygging og behandling.....	281

12.1.3	Livreddende førstehjelp	283
12.1.4	Generell nedkjøling (hypotermi).....	286
12.2	Transport	289
12.3	Islagte vann, selvberging og kameratredning	292
12.4	Skredredning.....	292
12.4.1	Overlevelsesmulighetene.....	293
12.4.2	Selvberging ved skredulykker	295
12.4.3	Kameratredning ved skredulykker	296
12.4.4	Varsling	298
12.4.5	Overflatesøk	299
12.4.6	Søkelinjer, søkestang	301
12.4.7	Fremgraving	303
12.4.8	Skredsøk med sender/mottaker-utstyr.....	304
12.4.9	Grovsøk med sender/mottaker	306
12.4.10	Finsøk med sender/mottaker.....	310
12.5	Opplæring i kameratredning, didaktiske og metodiske overveielser.....	313
12.6	Veilederens rolle i krisesituasjoner.....	314
12.6.1	Emosjonell førstehjelp	316
12.6.2	Veilederens prioriteringer ved uhell og ulykker, en huskeliste.....	320
Kilder	.....	321
Litteratur.....	.....	321

Del 3

ETTER FERDEN	323
---------------------------	-----

Kapittel 13

Etterarbeid	324	
13.1	Evaluering.....	324
13.2	Oppsummering og refleksjon.....	325